

“Anayasa Mahkemesi’nin yerleşmiş hukuk devleti tanımına göre; Anayasanın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup, bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasa koyucunun da uyması gereken temel hukuk ilkeleri ve Anayasanın bulunduğu bilincinde olan devlettir. (Anayasa Mahkemesi, 2001/406 E. 2004/20 K. sayılı kararı).

Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin önkoşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Hukuki belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir. Bu bakımdan, kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanunun, muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olması gereklidir. (Anayasa Mahkemesi, E.2013/39, K.2013/65, K.T. 22/5/2013)

Anayasa’nın 10. maddesinde; “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malûl ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.” denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

Anayasanın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması" başlıklı 13. maddesinde; "Temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak kanunla sınırlandırılabilceği ve bu sınırlamaların Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı..." düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunların şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir. (AYM, E.2020/15, K.2020/78, 24/12/2020, § 9; E.2018/99, K.2021/14, 03/03/2021, § 76). Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net,

anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla, Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

Anayasanın "Kanuni hakim güvencesi" başlıklı 37. maddesinde ise; "Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz." hükmü yer almaktadır.

Kanuni hakim ilkesi özellikle fiil işlendikten sonra teşekkül ettirilen mahkemeler yönünden engelleyici bir ilke olmakla beraber, bu ilke sadece olay anında mevcut olmayan mahkemenin sonradan teşekkül ettirilmesi ile sınırlı olmayıp, davanın açıldığı tarihte uyuşmazlığa bakacak mahkemenin ve mahkemece verilecek karara karşı başvuruda bulunulabilecek kanun yollarının da önceden belli edilmiş olmasını da kapsamaktadır.

Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrası; Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir" hükmünü içermektedir. "Anılan hükme göre kişilerin yargı makamları ile idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanması anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, temel hak ve özgürlüğü ihlal edilen ya da ihlal edildiğini iddia eden kişilerin ilgili yargı veya idari merciler nezdinde şikâyetlerini dile getirmesi hususunda devlete gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturarak uygun koşulları sağlama yükümlülüğü getirmektedir (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 16)".

Bu çerçevede Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, etkili, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanmasını teminat altına almaktadır (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 17).

Anayasa Mahkemesinin bir kararında (01.10.2020 tarih ve E.2020/21, K.2020/53 sayılı kararı); "Diğer bir ifadeyle adil yargılanma hakkının güvencelerine riayet edilmiş olsa da hâkimin gerek maddi vakıaların değerlendirilmesinde gerekse hukuk kurallarının uygulanmasında yanılğıya düşmesi ve buna bağlı olarak hukuka aykırı hüküm vermesi söz konusu olabilmektedir. Böyle kararlara ilgililerin veya toplumun katlanmasını istemek adalete olan güveni sarsar ve hukuk devletini zedeler. Bu nedenle hak arama hürriyetinden yararlanılabilmesi bakımından adil ve isabetli olmadığı düşünülen bir hükmün başka bir yargı mercii tarafından denetlenmesi bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Anayasa açısından bu gereklilik, özel olarak düzenlenen hak arama hürriyetinin kapsamı ve mahiyetinden kaynaklanmaktadır (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018, § 8)." ifadelerine yer verilmiştir.

Son olarak, Anayasa Mahkemesinin bir başka kararında (23/11/2022 tarihli Hasankoray Şen Başvurusu (Başvuru Numarası:2019/24604) etkili başvuru hakkı; "Anayasal bir hakkın ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye yada sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilmek imkanının sağlanması" şeklinde tanımlanmıştır.

#### A. İPTALİ İSTENİLEN DÜZENLEMENİN ANAYASANIN KANUNİ HAKİM İLKESİ VE HUKUK DEVLETİ İLKESİ (HUKUKİ BELİRLİLİK VE HUKUKİ GÜVENLİK (ÖNGÖRÜLEBİLİRLİK) YÖNLERİNDEN AYKIRILIĞI

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'un 7524 sayılı Kanunla değişik Ek 1. maddesinde, 2577 sayılı Kanun'da öngörülen parasal sınırların; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298. maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılması suretiyle uygulanacağı öngörülmüştür.

2577 sayılı Kanun'un "İstinaf" başlıklı 45. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ve Ek 1. maddesinin 2. fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca 2024 yılı itibarıyla 31.000-₺'yi, 01/01/2025 tarihi itibarıyla 44.000,-₺'yi aşan uyuşmazlıklara ilişkin olarak, idare ve mahkemelerince verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesi nezdinde istinaf yolu açık olacak ve belirtilen tutarları aşmayan uyuşmazlıklara ilişkin olarak, idare ve mahkemelerince verilen kararlar kesin karar niteliğinde olacak ve istinaf incelemesine tabi olmayacaktır.

2577 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesi uyarınca, vergi mahkemelerinde verilen kararlar yönünden davanın açıldığı tarih ile uyuşmazlığın vergi mahkemesince karara bağlandığı süreçte, her yıl yeniden değerlendirme oranında güncellenerek arttırılarak parasal tutarlar da değişebildiğinden, davanın açıldığı tarihte istinaf yolu açık bir uyuşmazlık, ilk derece mahkemesinin karar verdiği tarih itibarıyla kesinleşerek istinaf yolu kapalı hale gelebilmektedir. Davanın açıldığı tarih itibarıyla istinaf yolu açık bir uyuşmazlığın, karara bağlandığı tarihteki istinafa ilişkin parasal tutarlar dikkate alınarak istinaf yolu kapalı olmak üzere, kesin olmak üzere kararlar verilmesi Anayasanın 37. maddesinde düzenlenen kanuni hakim ilkesine uygun düşmeyeceği gibi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan adil yargılanma hakkı kapsamında adil yargılanma halkının alt güvencelerinden hükmün denetlenmesini isteme hakkı yönünden de aykırılık taşımaktadır.

Diğer taraftan davanın açıldığı tarihte istinaf kanun yoluna tabi olarak açılan davanın mahkemelerin iş yoğunluğu, davanın karara bağlanma süreci gibi nedenlerle davanın açıldığı yılda karara bağlanarak istinaf kanun yoluna açık olarak mı yoksa davanın açıldığı yılı izleyen yılda karar verilip o yılın istinaf parasal tutarına göre istinafa tabi olup olmayacağı hususu, hukuk devletinin alt ilkeleri olan hukuki belirlilik ve hukuki güvenlik (öngörülebilirlik) ilkelerine de aykırılık taşıdığı ortadadır.

Nitekim, Anayasa Mahkemesinin 05.11.2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 17.04.2008 tarihli, E:2005/5, K:2008/93 sayılı kararında; "Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve

olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar." ifadeleri yer almakta olup, dolayısıyla, somut norm denetimi yoluyla yaptığımız başvuruya konu düzenlemenin, mevcut haliyle Anayasanın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesine de aykırı olduğu düşüncesindeyiz.

#### B. İPTALİ İSTENİLEN DÜZENLEMENİN EŞİTLİK İLKESİNE AYKIRILIĞI;

Benzer nitelikte uyuşmazlıklara ilişkin olarak yakın tarihte açılan davaların vergi mahkemelerince karara bağlanma süreçleri, mahkemelerin iş yoğunluğuna göre farklılık taşıyabilmektedir. Dolayısıyla iş yoğunluğu farklı olan iki farklı yargı bölgesinde aynı tarihlerde istinaf yolu açık olarak açılan davaların yargılama süreci farklılık arz edebilmekte ve iş yoğunluğu daha az olan yargı çevresinde açılan davada uyuşmazlığın daha kısa sürede karara bağlanması nedeniyle kimi vergi mahkemelerinde davanın açıldığı yılda istinaf yolu açık olarak karara bağlanabilirken, iş yoğunluğu daha fazla olan yargı çevresinde bulunan vergi mahkemelerinde istinaf yolu açık olarak açılan bir davada, davanın açıldığı yılı izleyen yıl/yıllarda vergi mahkemesince karar tarihinde geçerli parasal tutarlar esas alınarak istinaf yolu kapalı olarak karara bağlanması, Anayasanın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine de aykırı sonuçlar doğurmasına sebebiyet vermektedir.

Eşitlik ilkesine aykırı bu durum sadece mahkemelerin iş yoğunluğuna bağlı olarak da meydana gelmemektedir. Yılın sonuna doğru açılan davalar izleyen yılda tekemmül ettiklerinden, dolayısıyla dava konusu uyuşmazlığın tutarı, izleyen yılda yeniden değerlendirilmesine göre artırılan istinaf parasal tutarın altında kalabildiğinden, istinaf yolu açık olarak davasını açan kişiler yargılama sonunda istinaf yolu kapalı şeklinde kararlara da muhatap olabilmekte.

Diğer taraftan benzer bir hukuki tartışmanın yaşandığı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na 6763 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle eklenen ek 1. maddenin (2) numaralı fıkrasında yer alan "...341 inci, 362 nci..." ibaresi Anayasa Mahkemesinin 30.01.2025 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4/12/2024 tarih ve E: 2023/182, K:2024/203 sayılı kararıyla iptal edilmiş olup, karar gerekçesinde;

"51. Anayasa Mahkemesine göre, tarafların menfaatleri arasında enflasyon nedeniyle yaşanan ekonomik kayıpları karşılayacak adil bir denge kurulması devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında olup mülkiyet hakkına ilişkin bir sınırlamanın söz konusu olması hâlinde ise devletin enflasyon nedeniyle yaşanan ekonomik kayıpları karşılaması gerekmektedir (AYM, E.2022/83, K.2023/69, 5/4/2023, § 24; Ali Tetik, B. No: 2019/3214, 6/10/2022, § 50).

52. Kural gereğince istinaf veya temyiz yoluna başvuru açısından dava konusunun değer ve miktar itibarıyla hükmün verildiği tarihte geçerli olan parasal tutarların altında kalması hâlinde mahkeme veya bölge adliye mahkemesi kararına karşı kanun yoluna başvurulması mümkün değildir.

53. Kişilerin dava konusunu oluşturan alacak ya da malın değerine göre -kanun yollarına başvurmada o tarihte geçerli olan parasal değerleri (kesinlik sınırı) de dikkate alarak- dava/karşı

dava ya da ıslah talebinde bulunabilecekleri açıktır. Kanun koyucunun kanun yoluna başvurmada belirlediği kesinlik sınırını yargılamanın devam ettiği süreçte yıldan yıla güncellediği dikkate alındığında enflasyon nedeniyle ekonomik önemini yitiren dava konusu mal ya da alacağın değerinin de enflasyonun olumsuz etkisinden korunması gerekmektedir.

54. Zira hukuki ilişkinin doğduğu, uyuşmazlığa konu olayın veya hukuki durumun gerçekleştiği ya da davanın açıldığı tarihte geçerli olan parasal sınırlara göre istinafa veya temyize başvurulabilecek bir karara karşı kural nedeniyle özellikle yargılamaların uzun sürdüğü durumlarda hükmün verildiği tarihte geçerli olan parasal tutarlara göre kanun yoluna başvurulması imkânı ortadan kalkabilecektir.

55. Kanun yoluna başvuru açısından kural gereğince parasal değer (kesinlik sınırı) güncellenirken, dava konusu mal ya da alacağın değerinin güncellenmemesi nedeniyle enflasyondan dolayı oluşan külfetin tamamı davanın taraflarına yüklenmektedir. Bu yönüyle kural kapsamında tarafların kanun yoluna başvuramamaları nedeniyle katlanacakları külfet ile yargılamanın en az maliyetle ve en kısa zamanda sonuçlandırılması yönündeki kamusal yarar arasındaki dengenin taraflar aleyhine bozulduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla kişilere aşırı bir külfet yüklediği anlaşılan kuralla hükmün denetlenmesini talep etme hakkına getirilen sınırlamanın orantısız ve ölçsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

56. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırıdır." ifadelerine yer verilmiş olup, kararda belirtilen iptal gerekçeleri 2577 sayılı Kanunun Ek1. maddesinin başvuru konusuna konu ettiğimiz kısmı için de aynen geçerlidir.

Netice itibarıyla; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun Ek 1. maddesinde 7524 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle istinaf edilebilirlik açısından vergi mahkemelerinin karar verdiği tarihte geçerli olan istinafa ilişkin parasal tutarlar dikkate alınmak suretiyle karar verilecek olması, davanın açıldığı tarihte istinaf yolu açık bir uyuşmazlığın vergi mahkemesinin karar verdiği tarih itibarıyla istinaf yolu kapalı olarak kesin şekilde karar verilecek olmasının; Anayasanın kanuni hakim ilkesini düzenleyen 37. maddesine, temel hak ve özgürlüklerin ölçülü şekilde sınırlandırılmasını öngören Anayasanın 13. maddesine ve verilen kararlar bir hakkın ihlal edildiğini ileri süren taraflara, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye yönelik iddialarını inceleyebileceği yargısal yollara başvurma hakkını ortadan kaldırması nedeniyle etkili başvuru hakkını (hükmün denetlenmesini talep etme hakkı) düzenleyen Anayasa'nın 40. maddesinin birinci fıkrasına ve hukuk devleti (hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleri) ilkesini düzenleyen Anayasa'nın 2. maddesine, aynı tarihte açılan benzer nitelikli davaların farklı kanun yollarına tabi olması sonucunu doğurması nedeniyle de Anayasanın 10. maddesine aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

### III. SONUÇ

Yukarıda açıklanan nedenlerle, 1982 Anayasasının 2., 10., 13., 37. ve 40. maddelerine aykırılık teşkil ettiği değerlendirilen 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'un 2577 sayılı Kanunun Ek 1. maddesinin 2 numaralı fıkrasındaki "45 inci... maddeler uyarınca istinaf ... yoluna başvurulabilecek kararların belirlenmesinde ise ilk derece mahkemesi ... kararın verildiği tarihteki parasal sınır esas alınır." cümle hükmünün iptali için, Anayasanın 152. ve 6216 sayılı Kanunun 40. maddeleri gereğince Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasına, Anayasa'ya aykırılığın değerlendirilmesi için, gerekçeli başvuru kararının aslı, başvuru kararına ilişkin tutanağın onaylı örneği ve dava dilekçesi ile dosyanın diğer ilgili bölümlerinin onaylı örneklerinin Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesine, 1982 Anayasa'sının 152. maddesinin

Esas Sayısı : 2025/45

Karar Sayısı : 2025/45

       fıkrası h     gere  nce dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gelişinden ba  lamak üzere 5 (beş) ay içerisinde karar verilmesinin beklenilmesine, 30/01/2025 tarihinde karar verildi.”